

VERSLUMO UGDYMO IMITACINĖSE BENDROVĖSE EFEKTYVUMO DIDINIMAS, TAIKANT DALYKŲ INTEGRACIJĄ

Asta Pancerovienė, lektorė, Verslo fakulteto dekanė

Adelė Stonienė, lektorė

Vida Žvinienė, lektorė

Klaipėdos valstybinė kolegija

DOI: <https://doi.org/10.52320/svv.v0iVI.200>

Anotacija

2019 – 2021 metais atliktas Lietuvos imitacinių bendrovių asociacijos užsakytas tyrimas, kurio tikslas buvo atskleisti verslumo ugdymo imitacinėse bendrovėse efektyvumo didinimo galimybes, taikant dalykų integravimą. Tyrimo metodai: analitinė mokslinės literatūros analizė, kiekybinė reprezentatyvi apklausa raštu, statistinė duomenų analizė. Remiantis mokslinės literatūros šaltinių analize, atskleista dalykų integravimo nauda studijų/mokymo procesui. Išanalizavus dalykų integravimo galimybes į IB veiklą, nustatyta, kad dauguma respondentų atsakė, kad jų galima dėstomo/mokomo dalyko integracija į IB veiklą integruotųsi integruotu mokymo lygiu, kai pasirenkama tema apima visas arba daugelį disciplinų. IB veikla apima labai platų įgytų teorinių žinių pritaikomumą praktinėje veikloje, todėl integruojant dalykus integruotu mokymo lygiu rengiant bendras praktines užduotis, būtų aiškesnės tarpdalykinių ryšių sąsajos.

Analizuojant verslumo ugdymo efektyvumo didinimo būdus, taikant dalykų integravimą IB veikloje, buvo išsiaiškinta, kad reikėtų skatinti dėstytojų/ mokytojų tarpusavio bendradarbiavimą, atnaujinant studijų programas, rengiant metodinę medžiagą ir bendras praktines užduotis, reikėtų įtraukti darbdavius ir socialinius partnerius, lankytis tikrose verslo įmonėse ar kviešti verslo atstovus į paskaitas/pamokas ir nagrinėti praktines situacijas. Būtų galima pasiūlyti mokymo institucijose kurti bendrą su kitais dalykais integruotą virtualią aplinką, kurioje būtų pateikiama metodinė medžiaga, integruotos užduotys, bendradarbiavimo ir vertinimo priemonių sistema, leidžianti lanksčiai valdyti integruotą studijų procesą, siekiant gerinti mokymosi kokybę, orientuotą į platesnę žinių panaudojimą.

Pagrindiniai žodžiai: verslumas, imitacinė bendrovė, dalykų integravimas.

Įvadas

Temos aktualumas. Visuomenėje vyrauja tendencijos, jog pradėti savo verslą, ar kilti karjeros laiptais – labai sunku ir rizikinga. Taip yra dėl ekonominio nestabilumo (ypač pandemijos sąlygomis), tačiau didžiausia problema, žmonių nesugebėjimas tobulėti, prisiimti atsakomybę, bei neturėjimas tinkamų žinių. Jauno žmogaus profesiniame kryptingume svarbiausia yra teorines žinias pritaikyti praktikoje, tačiau kur atrasti tokią vietą, dar nepatyrusiam, bet ambicingam žmogui. Tuo tikslu, Lietuvoje buvo įkurtos imitacinės bendrovės (toliau tekste IB), kurių veiklą koordinuoja Lietuvos imitacinių bendrovių asociacija (toliau LIBA) kartu su „Simulith“ centru, kuris yra „PEN Worldwide“ pasaulinės nacionalinių tinklų asociacijos narys. Studentai IB dirba antrame kurse, kai jau yra nemažai išklause specialybinių dalykų, o kai kuriuos studijuoja lygiagrečiai. Dirbdami IB jie gali studijų dalykus integruoti – sujungti į visumą, kuriant naują mokymo turinio jungtį IB bei ugdydami verslumo įgūdžius tiek Lietuvos, tiek užsienio rinkose veikiančiose imitacinėse bendrovėse.

Tyrimo problema. Integruotas dalykų ugdymas, sudaro galimybes pasireikšti intelekto daugialypiškumui, kartu sukuria prielaidas visiems dalykams tapti jungiamąja ugdymo grandimi. Lietuvos imitacinių bendrovių asociacija išvelgia, kad pagrindinė tokio ugdymo grandis galėtų būti Lietuvoje veikiančios imitacinės bendrovės, tačiau nėra įvertinta, kokios didaktinės priemonės ir mokymo/si strategijos šioje veikloje galėtų būti taikomos dažniausiai ir yra priimtinausios.

Tyrimo objektas – dalykų integravimas imitacinių bendrovių veikloje.

Tyrimo tikslas – atskleisti verslumo ugdymo imitacinėse bendrovėse efektyvumo didinimo galimybes, taikant dalykų integravimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti dalykų integravimo teorinius modelius.
2. Nustatyti dalykų integravimo galimybes į IB veiklą.
3. Įvertinti dalykų integravimo privalumus IB veikloje.
4. Nustatyti verslumo ugdymo efektyvumo didinimo būdus, taikant dalykų integravimą IB veikloje.

Tyrimo metodai: analitinė mokslinės literatūros analizė, kiekybinė reprezentatyvi apklausa raštu, statistinė duomenų analizė.

1. Dalykų integravimo teoriniai modeliai

Ugdymo turinio integravimas tampa vis svarbesniu reiškiniu šiandieniniame švietimo sistemos kaitos procese. Integruotas ugdymas yra prasmingas, kuomet mokomieji dalykai integruojami atsižvelgiant į daugialypę intelekto struktūrą ir dalykų tarpusavio integralumą. Integruotas ugdymas, sudarantis galimybes pasireikšti intelekto daugialypiškumui kartu sukuria prielaidas visiems dalykams tapti jungiamąja ugdymo grandimi. Jis įkūnija tokias vertybes, kaip kritiškas mąstymas, intelektualinė branda, mokinių ir mokytojų bendradarbiavimas. Integruotas ugdymas leidžia matyti disciplinų ribas, ryšius tarp jų, vadinasi, sudaro prielaidas įvertinti savo kompetencijos ribas ir rasti būdus turimam žinių lygiui praplėsti (Junevičienė, 2011).

Dabartinis lietuvių kalbos žodynas integraciją (lot. *integratio* - atnaujinimas, atstatymas) aiškina taip: „integracija – jungimasis į visumą“.

Integruotos mokymo programos įgyvendinimas yra sudėtingas procesas. Natūralu, kad kyla klausimas: kuo naudingas integruotas mokymasis ir kokios yra sėkmingo įgyvendinimo prielaidos? Svarbiausia sėkmės prielaida yra mokymosi filosofijos suvokimas, protinga metodika bei suprantama įgyvendinimo strategija. Pirmiausiai patys programų kūrėjai turi suprasti integruotos ugdymo programos prasmę, išstudijuoti specifines jos kūrimo ypatybes ir tik tuomet įtraukti mokytojus į planavimo procesą. Lengviau yra didinti integruotų dalykų skaičių palaipsniui, kai susitariama dėl studijų tikslų, išteklių, apimties, laiko ir kai pateikta programos mokymo medžiaga (Junevicius, Juneviciene, Cepeliauskaite, Daugeliene, 2021).

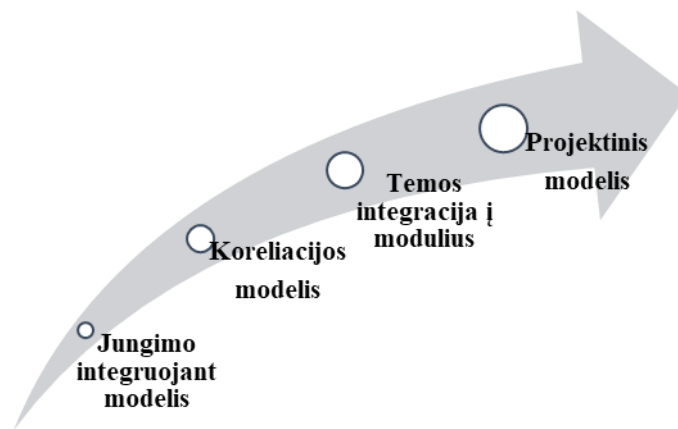
Integruotas mokymasis įgauna vis didesnę reikšmę ir sudaro svarbiausią studijų proceso komponentą profesinėse studijose. Tokia mokymosi patirtis nukreipia studentus/mokinius į profesinį pasirengimą darbui ir užtikrina lengvesnę perėjimą iš studijų į veiklos pasaulį, nes padeda ugdyti žinias, įgūdžius ir gebėjimus, kuriuos sunku puoselėti tik akademinėje aplinkoje.

Integruoto dalyko studijos apima:

- Psichologinį poveikį mąstymo gebėjimams ugdyti.
- Emocinę įtaką mąstymui.
- Būdus atminties sustiprinimui ir gerinimui.
- Veiksmingas mokymosi technikas.
- Skaitymo greičio padidinimo būdus.
- Suvokimo tobulinimo būdus apmąstymo prigimtį ir praktinį jo taikymą (Drake, Burns, 2010).

Studijų procese apjungiamą teoriją ir praktiką, tokiu būdu sustiprinamos studijos, studentai/mokiniai analizuoja teorines sąvokas, modelius, remdamiesi patirtimi, įgyta kompanijose praktikų metu. Studijų/mokymo programose, kuriose numatyta mokymo ir mokymosi integracija, nurodomi ir planavimo bei organizavimo būdai, atskiri dalykai susiejami tarpdalykiniais ryšiais siekiant efektyvesnių studijų (Junevičienė, 2011).

Kiliuvienė (2002) išskiria išsamiuosius integracinius ryšius, tarpdalykinius ryšius ir vidinę integraciją. Pagal Snyder (1996) išskiriami trys integracijos lygiai: jungimas, koreliacija ir integracija.



1 pav. Ugdymo turinio integravimo būdai

Šaltinis: Vilkelienė A., 2006. Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas nūdienos kontekste.

Jungimo lygyje mokėjimai ir žinios vienoje disciplinoje pritaikomi norint sustiprinti kito dalyko mokymą. Sąvokos ir dalyko medžiaga yra paaimamos iš vienos disciplinos, kad padėtų mokyti ar sustiprintų kitą discipliną. Tokia integruoto ugdymo pradžia patinka dėstytojams/mokytojams ir studentams/mokiniam, bei padeda siekti naujų tikslų. Tai populiariausias, dažniausiai naudojamas būdas jungti disciplinas.

Antras integracijos lygis – koreliacija. Koreliacija vyksta tarp dviejų dalykų: mokytojai tarpusavyje suderina tam tikras atskiras temas, susipažįsta su einama medžiaga.

Mokymas vyksta neturint tikslo apibendrintai demonstruoti mokymosi procesą. Koreliacija vyksta tarp dviejų disciplinų ar veiklų. Koreliacija - tai jau antras žingsnis, bylojantis apie įvairių dalykų sujungimą į programas. Dėstytojai/mokytojai stengiasi suprasti vienas kito programą. Taikant koreliaciją dažniau jungiama dalyko esmė (medžiaga), o ne tema.

Integruotas mokymo lygis pasiekiamas, kai mokymo procese studentui/mokiniui sudaroma galimybė panaudoti visas daugialypio intelekto struktūras. Integruojant teminį vieneta, pasirenkama plati tema, kuri integraliai apima visas arba daugelį disciplinų. Tuo siekiama vaikus mokyti lyginimo, analizės, apibendrinimo, platesnio požiūrio į reiškinis, kritinio mąstymo (Snyder, 1996).

Pastaraisiais metais labai populiarius *projektinis integruoto ugdymo* lygmuo. Projektinis ugdymas efektyvus tuomet, kai sprendžiamos vietinio reikšmingumo, atviros problemos. Jo metu išryškėja aktualiausias temas, pademonstruojami subrandinti įgūdžiai, atrandamos naujos raiškos formos. Projektinio ugdymo metu pasireiškia įvairūs integracijos lygiai – nuo paprasto dviejų disciplinų siejimo iki daugelio disciplinų integravimo.

Projektas – tai mokymosi metodas, padedantis teorines žinias pritaikyti praktinėje veikloje. Šis metodas paremtas besimokančiojo praktine veikla. Geoff (2006) pabrėžia, kad taikant projekto metodą, centre yra studento/mokinio veikla, dėstytojas/mokytojas tampa partneriu. „Projektinė veikla skatina ugdymo proceso individualizavimą – padeda į mokymo procesą įsitraukti įvairaus charakterio, skirtingo pasirengimo vaikams, leidžia jiems atskleisti savo kūrybinius sugebėjimus, sudaro galimybes kiekvienam besimokančiajam pasijusti gabiam ir „reikšmingam“. Projekto metodas glaudžiai susijęs su problemos iškėlimu ir sprendimo paieškomis bei galutinio rezultato siekimu.

Projekto metodo veiklos gali būti tiek individualios, tiek ir taikomos grupėse. Studentus/mokinius skirstant į grupes, galima atsižvelgti į jų žinias, įgūdžius, pasirenkamas veiklas. Veikloje sudaromos galimybės aktyviųjų mokymosi metodų sąveikai, pasirenkant kelis ugdymo metodus.

Projekto metodo taikymas yra orientuotas į aktyvų besimokančiojo dalyvavimą ugdymo veikloje, imantis iniciatyvos, sprendžia problemas, siekia galutinio rezultato.

Junevičienė (2011), pabrėžia dalyvavimo integruoto mokymosi procese galimybes:

- Pritaikyti teoriją praktiškai.
- Apsvarstyti ir plėtoti karjeros galimybes.
- Susikurti galimybes dalyvauti veiklos tinkle.
- Vystyti savo gebėjimus mąstyti kūrybiškai ir kritiškai.

- Suprasti, ko jūs nenorėtumėte daryti ateityje.
- Išmokti dirbti, kaip dirbama veiklos pasaulyje.
- Vystyti svarbiausius bendruosius gebėjimus, kurių reikalauja darbdaviai.

Informacinių ir komunikacinių technologijų įvairovė, taikoma šiuolaikiniuose mokymo ir mokymosi procesuose, tampa neatsiejama studijų organizavimo dalimi. Pagal informacinių technologijų integravimo lygį į dalyko mokymo procesą paprastai skiriami trys mokymo modeliai: tradicinis (*angl. face-to-face*), kai mokomasi tam tikru laiku ir numatytoje vietoje, bendraujama tiesiogiai ir informacinės technologijos mokymo procese specialiai netaikomos; nuotolinis mokymas (*angl. distance learning*), kai visa mokymuisi skirta medžiaga pasiekama ir studijos organizuojamos bei bendraujama kompiuterių tinklu; mišrus (*angl. blended learning*), kuriam būdingas tradicinio mokymo auditorijoje derinimas su nuotoliniu mokymu kompiuterių tinklo aplinkoje (Moore, Kearsley, 2012).

Apibendrinant galime teigti, kad integruoti dalykai leidžia sisteminti informaciją, sieti ją su praktine veikla, didinant besimokančiųjų motyvaciją, skatina besimokančiųjų ir dėstytojų/mokytojų bendradarbiavimą. Integracija apima visapusišką asmenybės ugdymą ir integruotą mokymą(si), kurio metu panaudojamos skirtingų dalykų žinios, įvairiais aspektais susijusios su besimokančiojo aplinka. Pagal integruojamų dalykų ryšių sudėtingumą išskiriami jungimo, koreliacijos ir integruoto mokymo bei projektinio integruoto ugdymo lygiai.

2. Dalykų integravimo galimybės, ugdant verslumą imitacinėse bendrovėse, tyrimo rezultatų analizė

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimo procesas. Tyrimas buvo vykdomas Asociacijos LIBA užsakymu. Prieš pradėdant tyrimą, buvo nuspręsta apklausti IB vadovus bei dėstytojus/mokytojus, dirbančius tose studijų programose, kuriose yra veikiančios IB. Tyrimo pradžioje buvo nuspręsta apklausti apie 30 Lietuvos imitacinių bendrovių vadovų, arba ne mažiau nei 70 proc. Lietuvos tinklo imitacinėse bendrovėse dirbančių vadovų. Šiuo metu veikia 40 imitacinių bendrovių, 70 proc. sudaro 28 imitacinės bendrovės ir dar dvigubai daugiau dėstytojų /mokytojų, dirbančių tose studijų programose, kuriose yra veikiančios IB. Buvo siekta apklausti 84 respondentus, o atsakymų sulaukta iš 81 respondento.

Tyrimo eiga. Tyrimas vyko 2019-2021 metais. 2019 m. buvo parengtas tyrimo klausimynas, tyrimo metodika, tyrimo atlikimo kalendorius. Vykdamas apklausą buvo sukurtas elektroninis tyrimo klausimynas ir išsiųstas kvietimas – prašymas dalyvauti tyrime. 2020 m. sausio – birželio mėn. buvo vykdoma apklausa, kuri, nesurinkus pakankamo respondentų kiekio, 2020 m. rugsėjo- lapkričio mėn. buvo pratęsta. 2021 m. sausio-kovo mėn. buvo analizuojami tyrimo rezultatai, parengta tyrimo ataskaita.

Tiriamųjų atranka – respondentams atrinkti naudojama netikimybinė kriterinė atranka (Valackienė, Mikėnė, 2008; Kardelis, 2009; Bryman, 2016).

Apklauskos metodas – anketinė apklausa, naudojant iš anksto parengtą standartizuotą klausimyną, kuris sudarytas tyrimo autorių. Klausimyną sudarė demografiniai klausimai ir teiginiai, kuriais buvo siekiama įvertinti dalykų integravimo galimybes, ugdant verslumą imitacinėse bendrovėse.

Kokybės kontrolė:

- vidinis tyrimo atlikimo patikrinimas: 100 proc. kontrolė (anketos užpildymo pilnumas, apklauskos nuoseklumas);
- išorinis tyrimo atlikimo patikrinimas: apklausa vykdoma laikantis metodinių reikalavimų; nepažeistas respondentų atrankos principas;
- duomenų įvedimo kontrolė: tikrinama mažiausiai 20 proc. įvesto duomenų masyvo.

Tyrimo etika. Tyrimo metu buvo laikomasi tyrimo etikos principų: apsaugos, slaptumo (anonimiškumo ir konfidencialumo), geranoriškumo, universalumo, reikšmingumo, pagarbos asmens orumui, teisingumo bei teisės gauti tikslią informaciją (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008; Kardelis,

2009; May, 2011 ir kt.). Tyrimas buvo atliekamas remiantis laisvanoriškumo principu. Atliekant tyrimą, svarbiausi buvo šie etikos principai, kurių ir laikytasi (Gaižauskienė, Valavičienė, 2016):

- Gerbti tyrimo dalyvių nepriklausomybę, laisvę, t.y., pasirinkti dalyvauti arba atsisakyti dalyvauti tyrime.
- Tyrimo dalyviui suteikti kuo išsamesnės informacijos apie tyrimo esmę ir tikslą.
- Tyrimo dalyvių anonimiškumo išsaugojimas, užtikrinant konfidencialumą ir privatumą.

Tyrimo etika numato šio tyrimo bendrai priimtinus dalykus (imties dydis, imties atranka, duomenų rinkimas, apibendrinimas ir kt.), kurie paskatino apsvarstyti visos tyrimo eigos alternatyvas, numatant jų stipriąsias ir silpnąsias puses bei pasirinkti tinkamiausią tyrimo eigą.

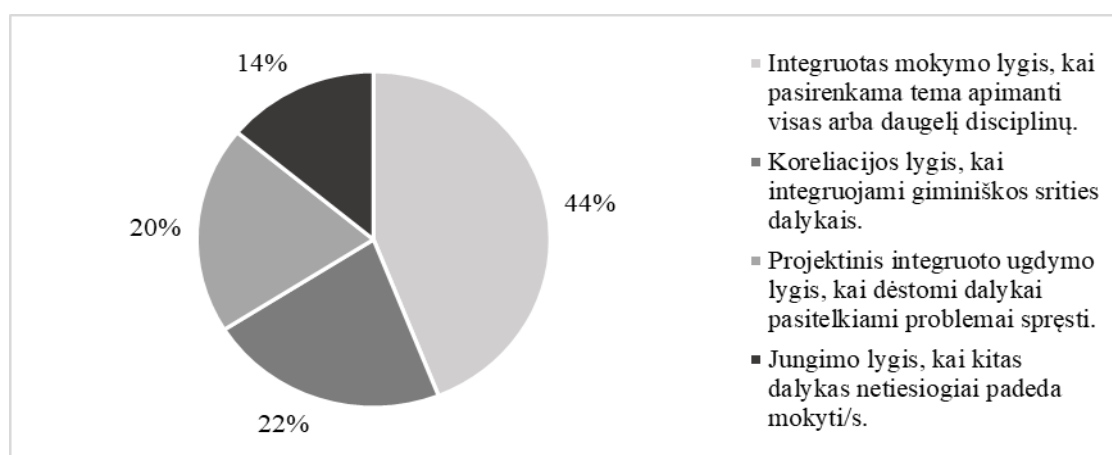
Tyrimo duomenų analizė: Grafinė analizė atlikta naudojantis „Anketa.lt“ surinktais duomenimis bei Ms Excel skaičiuokle.

2.2. Dalykų integravimo galimybės, ugdant verslumą imitacinėse bendrovėse

Imitacinė bendrovė (iki 2016 metų vadinta Verslo praktinio mokymo firma arba VPM firma) – įvairiose institucijose verslo mokymo tikslais nuolat veikianti bendrovė, veiklą vykdanči uždarame imitacinių bendrovių pasauliniame tinkle. Ši bendrovė yra praktinio mokymo priemonė ir vieta jos praktikantams dirbti ir mokytis. Jai vadovaujama kaip tikrai verslo įmonei su realia jos verslo vystymo tvarka, produktais ir paslaugomis, naudojant visus dokumentus, procedūras ir programas, kurių reikia norint valdyti verslą, laikantis nacionalinių ekonomikos taisyklių ir teisės aktų, tačiau nenaudojant realių pinigų ir prekių. Taip lavinami įgūdžiai, kuriuos turėdami praktikantai įgyja daugiau galimybių įsidarbinti. IB gali būti suformuota beveik visų rūšių verslui plėtoti: nuo didmeninės iki mažmeninės prekybos, paslaugų teikimo, įvairių produktų rinkodaros ir gamybos. Yra daug įvairiose srityse veikiančių pavyzdžių: informacinių technologijų ir elektronikos, bankininkystės ir mados, reklamos ir turizmo, amatų ir t. t. srityse. Daugeliu atvejų jos taikosi prie vietos rinkos poreikių ir ieško realių verslo rėmėjų arba partnerinių įmonių. IB tikslas – suteikti praktikantams verslo žinių, formuoti ir įtvirtinti verslo įgūdžius, sudarant sąlygas teorines žinias taikyti praktiškai, prekiaujant tarpusavyje per Simulith tinklą Lietuvoje (vienija apie 40 bendrovių) ir EUROOPEN - PEN International asociaciją visame pasaulyje (vienija apie 7200 bendrovių). „Simulith“ centras yra vienintelis, unikalus imitacinių bendrovių centras Lietuvoje, koordinuojantis imitacinių bendrovių veiklą visos IB yra puiki galimybė išbandyti save imitacinėje įmonėje ir sužinoti kaip jos veikia, nes tai yra tikra įmonė. Atliekant praktiką tokioje bendrovėje studentams yra puiki galimybė išbandyti tikrą verslą, įvertinti individualų ir komandinį darbą.

Dirbant IB teorinės žinios pritaikomos praktiškai, todėl atsiranda galimybė atskirus dalykus susieti tarpdalykiniais ryšiais bei integruoti į IB veiklą.

Siekiant nustatyti studijų/mokslo dalykų integravimo galimybes į IB veiklą, respondentams buvo užduotas klausimas, kuriuo lygiu įmanoma jūsų dėstomo/ mokomo dalyko integracija į IB veiklą? Atsakymų suvestinė pateikta 2 pav.

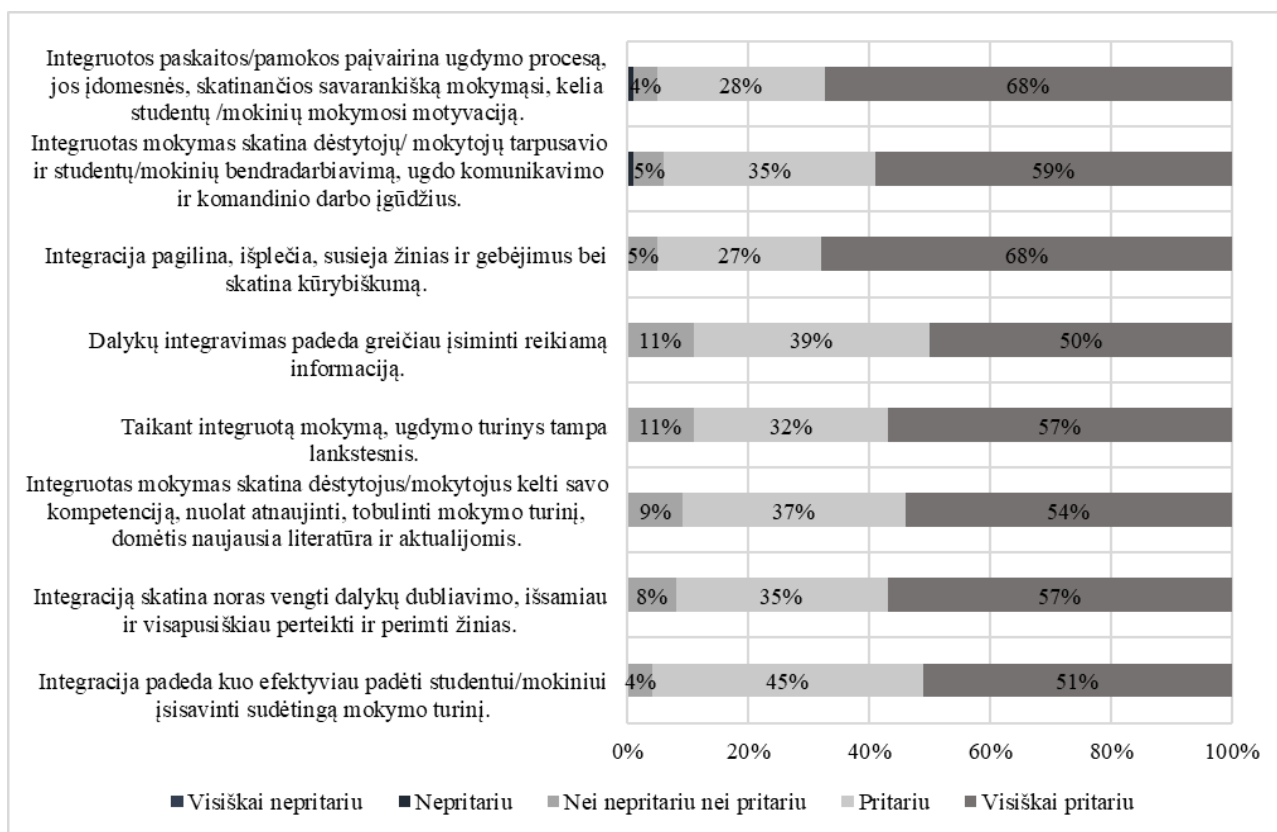


2 pav. Dėstomo/ mokomo dalyko integracijos lygiai į IB veiklą, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal tyrimo duomenis, 2020.

Kaip matome 2 pav., 44 proc. respondentų atsakė, kad jų dėstomo/mokomo dalyko integracija į IB veiklą integruotusi integruotu mokymo lygiu, kai pasirenkama tema apima visas arba daugelį disciplinų. 22 proc. respondentų teigia, kad koreliacijos lygiu, kai integruojami giminiškos srities dalykai, 20 proc. respondentų atsako, kad projektinio integruoto ugdymo lygiu, kai dėstomi dalykai pasitelkiami problemai spręsti, o 14 proc. pirmenybę teikia jungimo lygiui, kai kitas dalykas netiesiogiai padeda mokyti/s.

Sekančiu klausimu buvo prašyta pažymėti ir įvertinti, kuriems teiginiams apie integruoto mokymo privalumus respondentai pritaria, kai galvoja apie savo dėstomo/ mokomo dalyko integraciją į IB veiklą? Buvo vertinama nuo 1 iki 5, kai 1 – visiškai nepritariu, 5 – visiškai pritariu (3 pav.).



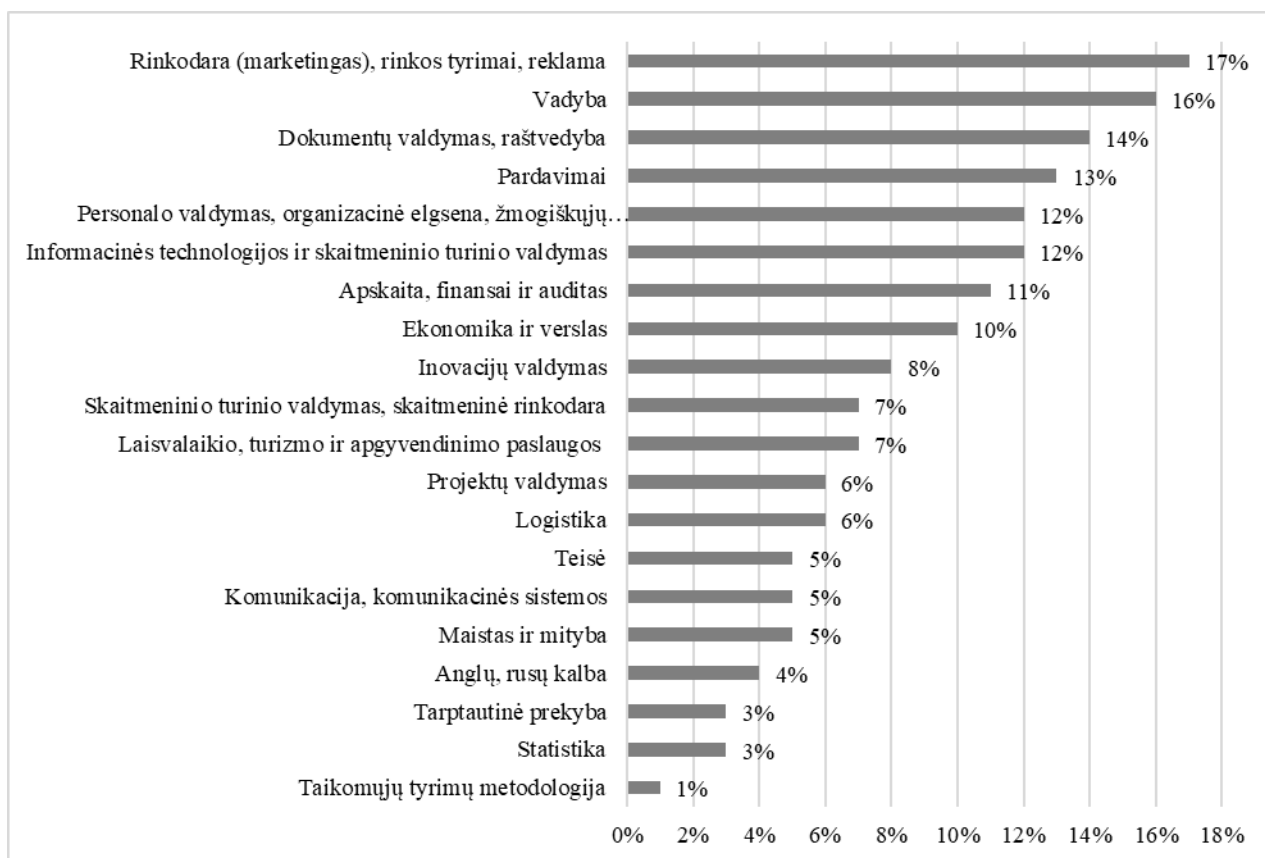
3 pav. Integruoto mokymo privalumų vertinimas apie respondentų dėstomo/ mokomo dalyko integraciją į IB veiklą, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal tyrimo duomenis, 2020.

Dauguma respondentų nuo 96 proc. pritaria arba visiškai pritaria teiginiams, kad Integruotos paskaitos/pamokos pajvairina ugdymo procesą, jos įdomesnės, skatinančios savarankišką mokymąsi, kelia studentų /mokinių mokymosi motyvaciją; integruotas mokymas skatina dėstytojų/ mokytojų tarpusavio ir studentų/mokinių bendradarbiavimą, ugdo komunikavimo ir komandinio darbo įgūdžius; integracija pagilina, išplečia, susieja žinias ir gebėjimus bei skatina kūrybiškumą; integracija padeda kuo efektyviau padėti studentui/mokiniui įsisavinti sudėtingą mokymo turinį. 11 proc. apklaustųjų nei pritaria, nei nepritaria teiginiams, kad dalykų integravimas padeda greičiau įsiminti reikiamą informaciją; kad taikant integruotą mokymą, ugdymo turinys tampa lankstesnis, nors 89 proc. šiems teiginiams pritaria arba visiškai pritaria. 8-9 proc. respondentų nei pritaria nei nepritaria teiginiams, kad integraciją skatina noras vengti dalykų dubliavimo, išsamiau ir visapusiškiau perteikti ir perimti žinias, kad integruotas mokymas skatina dėstytojus/mokytojus kelti savo kompetenciją, nuolat atnaujinti, tobulinti mokymo turinį, domėtis naujausia literatūra ir aktualijomis, nors 91-92 proc. jiems pritaria.

Apibendrinant galima teigti, kad galvojant apie respondentų dėstomo/ mokomo dalyko integraciją į IB veiklą, daugumai integruoto mokymo privalumų teiginių buvo vertinti pritarimu arba visišku pritarimu.

Tyrimo eigoje buvo siekiama išsiaiškinti, kokie yra respondentų dėstomi/mokomi dalykai, kurie galėtų būti integruoti į IB veiklą? (4 pav.).



4 pav. Respondentų dėstomi/mokomi dalykai, kurie galėtų būti integruoti į IB veiklą

Šaltinis: sudaryta autorių pagal tyrimo duomenis, 2020

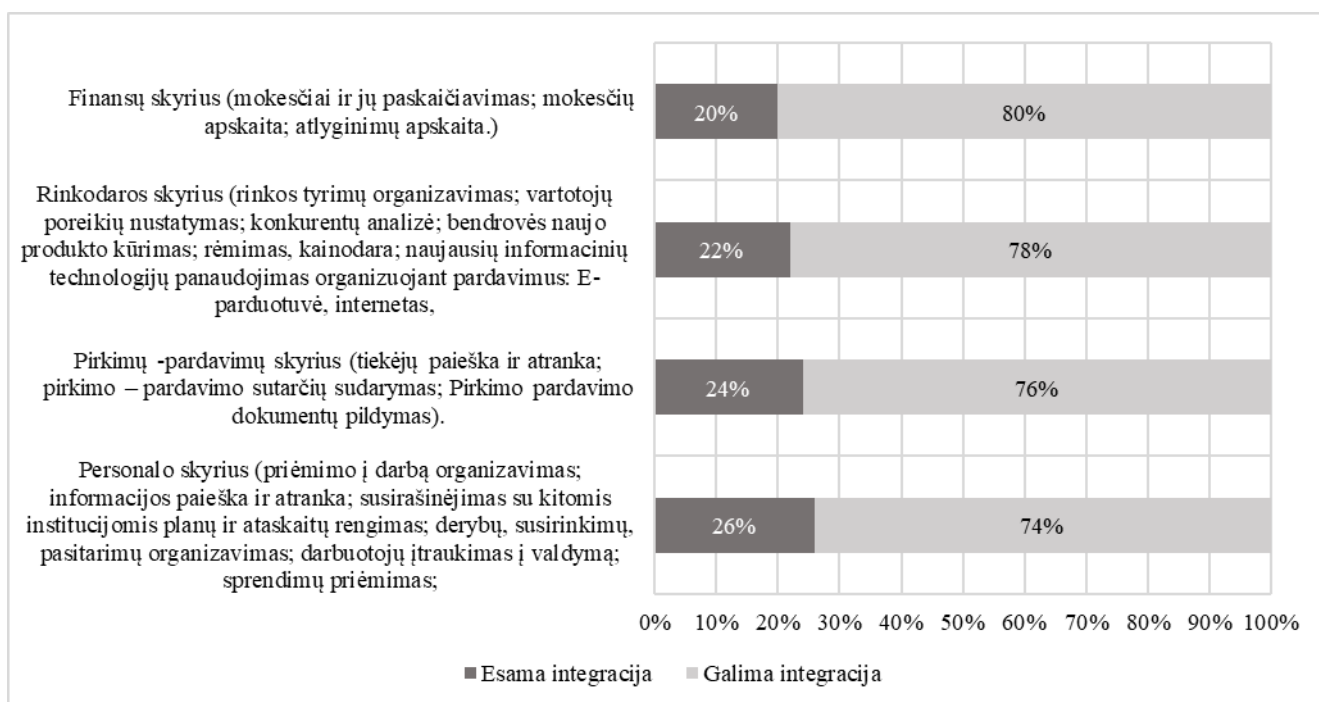
Tyrimo metu buvo siekiama įsigilinti į integruoto mokymo patirtį, todėl buvo paprašyta respondentų, parašyti savo išvalgas apie integruoto mokymo privalumus, kai galvoja apie jų dėstomo/mokomo dalyko integraciją į IB veiklą. Atsakymų buvo įvairių:

- skatinamas bendradarbiavimą bei mokymosi motyvacija;
- pasiekiami geresni studijų programos rezultatai;
- geriau įtvirtinamos žinias;
- gaunamas platesnis suvokimas apie dalykų sąsajas praktikoje;
- atsiskleidžiamos praktinio pritaikymo galimybės;
- ugdomas studentų sisteminis mąstymas;
- geriau įsisavinamama pateikta medžiaga;
- racionaliau panaudojamas laikas;
- ugdomas kūrybiškumas.

Taigi, tyrimas atskleidė dar daugiau integruoto mokymo privalumų, taikant jį arba ruošiantis taikyti IB veikloje.

Sukonkretinant, kokiuose IB veiklos skyriuose jau yra esama ir/ar galima dalyko integracija, respondentų buvo užklausta, kokiuose IB skyriuose esama ir/ar galima Jūsų dalyko integracija? (5 pav.). Nuo 20 iki 26 proc. respondentų atsakė, kad jau dabar integruoja savo dėstomus/mokomus dalykus į IB veiklą nuo 74 iki 80 proc. mano, kad jų dėstomo/mokomo dalyko integracija į IB esančius skyrius tikrai būtų galima. Tyrimas atskleidė, kad 80 proc. respondentų galėtų integruoti savo dėstomą/mokomą dalyką į IB Finansų skyriaus (mokesčiai ir jų paskaičiavimas; mokesčių apskaita; atlyginimų apskaita) veiklą, 78 proc. į IB Rinkodaros skyriaus veiklą (rinkos tyrimų organizavimas; vartotojų poreikių nustatymas; konkurentų analizė; bendrovės naujo produkto kūrimas; rėmimas, kainodara; naujausių informacinių technologijų panaudojimas organizuojant pardavimus:

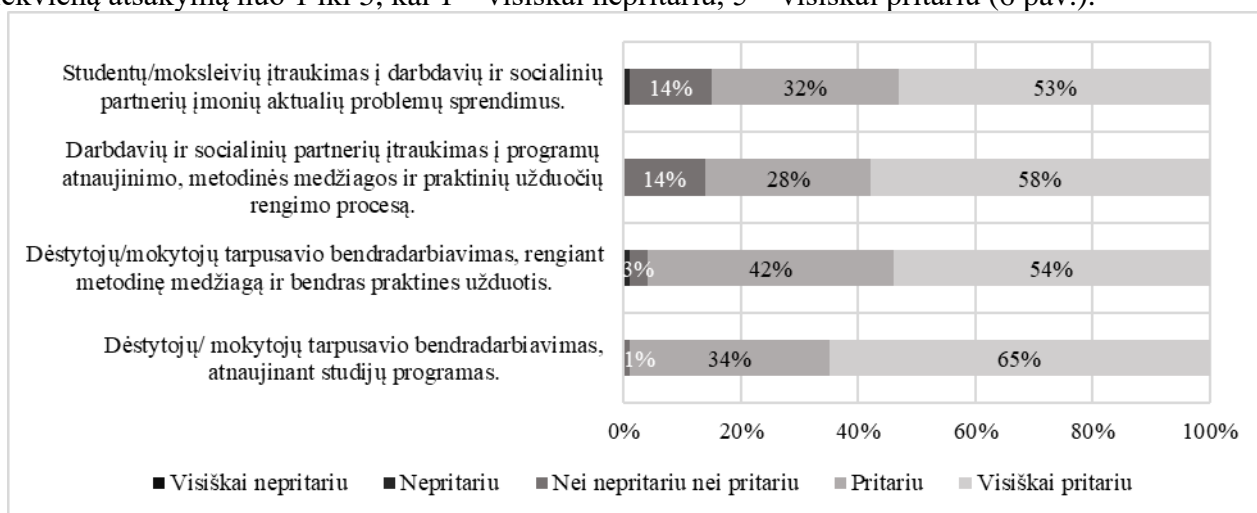
e-parduotuvė, internetas, e-paštas; spausdintinės reklamos rengimas: katalogai, lankstinukai, skrajutės, vizitinės kortelės; pasirengimas ir dalyvavimas mugėse; mugės rezultatų analizė; dokumentų tvarkymas, ataskaitų rengimas, anketų pildymas).



5 pav. IB skyriai, kuriuose esama ir/ar galima respondentų dėstomo/mokomo dalyko integracija, proc.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal tyrimo duomenis, 2020

76 proc. į IB Pirkimų – pardavimų skyriaus veiklą (tiekėjų paieška ir atranka; pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymas; Pirkimo pardavimo dokumentų pildymas). 74 proc. į IB Personalo skyriaus veiklą (priėmimo į darbą organizavimas; informacijos paieška ir atranka; susirašinėjimas su kitomis institucijomis planų ir ataskaitų rengimas; derybų, susirinkimų, pasitarimų organizavimas; darbuotojų įtraukimas į valdymą; sprendimų priėmimas; komandinio darbo organizavimas; konfliktų valdymas; darbuotojų atestavimas ir vertinimas).

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti, kokiais būdais būtų galima padidinti verslumo įgūdžių ugdymo efektyvumą, todėl respondentams buvo pateiktas klausimas - Įvertinkite, kurie būdai didintinų verslumo įgūdžių efektyvumą IB, taikant Jūsų dėstomo/ mokomo dalyko integraciją? Įvertinkite kiekvieną atsakymą nuo 1 iki 5, kai 1 – visiškai nepritariu, 5 – visiškai pritariu (6 pav.).



6 pav. Verslumo įgūdžių efektyvumo didinimo būdai IB, taikant dėstomo/ mokomo dalyko integraciją, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal tyrimo duomenis, 2020.

Dauguma respondentų 99 proc. pritarė arba visiškai pritarė dėstytojų/ mokytojų tarpusavio bendradarbiavimui, atnaujinant studijų programas; 97 proc. pritarė teiginiui dėstytojų/mokytojų tarpusavio bendradarbiavimui, rengiant metodinę medžiagą ir bendras praktines užduotis; 86 proc. pritarė arba visiškai pritarė darbdavių ir socialinių partnerių įtraukimą į programų atnaujinimo, metodinės medžiagos ir praktinių užduočių rengimo procesą; 85 proc. - studentų/moksleivių įtraukimą į darbdavių ir socialinių partnerių įmonių aktualių problemų sprendimus.

Tyrimo metu, siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę, apie tai, kokie dar būdai jų nuomone didintų verslumo įgūdžių efektyvumą IB, taikant jų dėstomo/mokomo dalyko integraciją, sulaukta sekančių pasidalinimų:

- bendras praktinių užduočių rengimas ir atlikimas;
- skirtingų švietimo įstaigų IB vadovų bendradarbiavimas;
- apsilankymas tikrose verslo įmonėse;
- verslo pasaulio atstovų dalyvavimas paskaitose/pamokose;
- integruotų dienų organizavimas ir apsilankymas kitose IB.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad IB veikla apima labai platų įgytų teorinių žinių pritaikomumą praktinėje veikloje, todėl integruojant dalykus integruotu mokymo lygiu rengiant bendras praktines užduotis, būtų aiškesnės tarpdalykinių ryšių sąsajos. Integruotas mokymas skatintų dėstytojų/ mokytojų tarpusavio ir studentų/mokinių bendradarbiavimą, ugdytų komunikavimo ir komandinio darbo įgūdžius. Integracija pagilina, išplečia, susieja žinias ir gebėjimus bei skatina kūrybiškumą, padeda kuo efektyviau padėti studentui/mokiniui įsisavinti sudėtingą mokymo turinį, giliau įsisavinamos žinios, ugdomas sisteminis mąstymas ir atsiskleidžiamos praktinio pritaikomumo galimybės.

Išvados

1. Remiantis literatūros šaltinių analize, atskleista integruoto ugdymo nauda, leidžianti sisteminti informaciją, sieti ją su praktine veikla, didinanti besimokančiųjų motyvaciją, skatina besimokančiųjų ir dėstytojų/mokytojų bendradarbiavimą. Integracija apima visapusišką asmenybės ugdymą ir integruotą mokymą(si), kurio metu panaudojamos skirtingų dalykų žinios, įvairiais aspektais susijusios su besimokančiojo aplinka. Pagal integruojamų dalykų ryšių sudėtingumą išskiriami jungimo, koreliacijos ir integruoto mokymo bei projekcinio integruoto ugdymo lygiai.
2. Išanalizavus dalykų integravimo galimybes į IB veiklą, nustatyta, kad dauguma respondentų atsakė, kad jų galima dėstomo/mokomo dalyko integracija į IB veiklą integruotūsi integruotu mokymo lygiu, kai pasirenkama tema apima visas arba daugelį disciplinų. IB veikla apima labai platų įgytų teorinių žinių pritaikomumą praktinėje veikloje, todėl integruojant dalykus integruotu mokymo lygiu rengiant bendras praktines užduotis, būtų aiškesnės tarpdalykinių ryšių sąsajos.
3. Dėstytojai/mokytojai, vertindami integruotų dalykų privalumus į IB veiklą, pabrėžia, kad integruotos paskaitos/pamokos pajvairina ugdymo procesą, jos įdomesnės, skatinančios savarankišką mokymąsi, kelia studentų /mokinių mokymosi motyvaciją; integruotas mokymas skatina dėstytojų/ mokytojų tarpusavio ir studentų/mokinių bendradarbiavimą, ugdo komunikavimo ir komandinio darbo įgūdžius; integracija pagilina, išplečia, susieja žinias ir gebėjimus bei skatina kūrybiškumą; integracija padeda kuo efektyviau padėti studentui/mokiniui įsisavinti sudėtingą mokymo turinį, giliau įsisavinamos žinios, ugdomas sisteminis mąstymas ir atsiskleidžia praktinio pritaikomumo galimybės.
4. Analizuojant verslumo ugdymo efektyvumo didinimo būdus, taikant dalykų integravimą IB veikloje, buvo išsiaiškinta, kad reikėtų skatinti dėstytojų/ mokytojų tarpusavio bendradarbiavimą, atnaujinant studijų programas, rengiant metodinę medžiagą ir bendras praktines užduotis, reikėtų įtraukti darbdavius ir socialinius partnerius, lankytis tikrose verslo įmonėse ar kviesti verslo atstovus į paskaitas/pamokas ir nagrinėti praktines situacijas. Būtų galima pasiūlyti mokymo institucijose kurti bendrą su kitais dalykais integruotą virtualią aplinką, kurioje būtų pateikiama metodinė medžiaga, integruotos užduotys, bendradarbiavimo ir vertinimo priemonių sistema,

leidžianti lanksčiai valdyti integruotą studijų procesą, siekiant gerinti mokymosi kokybę, orientuotą į platesnį žinių panaudojimą.

Literatūra

1. Bakonis, E. (2018). *Integruoto ugdymo galimybės*. Prieiga per internetą: <https://www.svietimonaujienos.lt/integruoto-ugdymo-galimybes/>
2. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Kronta, Vilnius.
3. Danilevičiūtė, A., Kančialskytė, A., Preidys, S., Rutkauskienė, D., Targamadžė, A., Trinkūnas, V., Ulinskaitė, D. (2014). *Metodinė medžiaga: Elektroninio mokymo taikymas*. Prieiga per internetą: [http://www.esparama.lt/esparama/pletra/failai/ESFproduktai/2014 E mokymo taikymas.pdf](http://www.esparama.lt/esparama/pletra/failai/ESFproduktai/2014%20E%20mokymo%20taikymas.pdf)
4. Drake, S., Burns, R. (2010). *Meeting Standards Through Integrated Curriculum*. Association for Supervision and Curriculum Development Alexandria, Virginia USA.
5. Gaižauskienė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: viešoji įmonė Registrų centras.
6. Geoff, P. (2006). *Šiuolaikinis mokymas: praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba.
7. Junevicius, A., Juneviciene, O., Cepeliauskaite, G., Daugeliene, R. (2021). *Development and Implementation of Integrated Curriculum in Management Studies*: European Journal of Contemporary Education (ejournal1.com)
8. Junevičienė, O. (2011) *Kaip spręsti integruotas užduotis*. Kaunas.
9. Kardelis, K. (2009). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Judex, Kaunas.
10. Kaulakienė, A., Keinys S. (2013). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera.
11. Kiliuvienė, D. (2002). *Integruotojo mokymo didaktiniai aspektai*. Pedagogika.
12. Lietuvos imitacinių bendrovių asociacija LIBA. Prieiga per internetą: <http://sl.viko.lt/liba/>
13. PEN Worldwide. Prieiga per internetą: <https://www.penworldwide.org/get-to-know-our-association/>
14. Simulith centras. Prieiga per internetą: <http://sl.viko.lt/>
15. Snyder, S. (1996). *Integrate with Integrity*. Art Education.
16. Valackienė, A., Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas. Metodologija ir atlikimo metodika*. Technologija, Kaunas.
17. Vilkelienė, A. (2006). *Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas nūdienos kontekste*. Vilnius.

INCREASING EFFICIENCY OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION IN SIMULATION COMPANIES THROUGH SUBJECT INTEGRATION

Asta Pancerovienė, Adelė Stonienė, Vida Žvinienė
Klaipėda State University of Applied Sciences

Summary

Today curricula integration is becoming an increasingly important phenomenon in the process of education system change. Integrated education makes sense when subjects are integrated taking into account the multifaceted structure of the intellect and the integrity of subjects. In 2021, research commissioned by the Lithuanian Association of Imitation Companies was completed, the aim of which was to reveal the possibilities of efficiency increase of entrepreneurship education in imitation companies by applying subjects integration.

During the research, it was decided to interview IB managers and lecturers/ teachers working in those study programs where IBs are active. The aim was to interview 84 respondents and the answers were received from 81 respondent.

The research was carried out in 2019-2021. In 2019, a research questionnaire, research methodology, research calendar were prepared.

Given that, there was insufficient number of respondents, the survey has been extended through the period of September-November, 2020. The results of the research were analyzed and a research report was prepared during January – March, 2021. The research method used is a questionnaire survey using a pre-prepared standardized questionnaire designed by the authors of the research. The questionnaire consisted of demographic questions and statements aimed at assessment the possibilities of subject integration in developing entrepreneurship competences in simulation companies.

Based on the analysis of literature review, the benefits of integrated education have been revealed, allowing to systematize information, linking it with practical activities, increasing learners' motivation, encouraging cooperation between learners and teachers. Integration includes comprehensive personality development and integrated teaching/learning, which uses knowledge of different subjects in various aspects related to the learner's environment. According to the complexity of the connections of the integrated subjects, the levels of connection, correlation and integrated teaching and project integrated education are distinguished.

After analyzing the possibilities of subject integration into IB activities, it was found that the majority of respondents answered that possible integration of the taught subject into IB activities would be integrated at an integrated teaching level, when the chosen topic covers all or many disciplines. IB's activities cover a very wide range of theoretical knowledge application in practice, so subject integration at an integrated teaching level into common practical tasks would lead to clearer interdisciplinary links. Teachers, evaluating the advantages of subject integration in IB activities, emphasize that integrated lectures/ lessons diversify the educational process, they are more interesting, promote independent learning, increase students' learning motivation; integrated teaching promotes cooperation between teachers and students, develops communication and teamwork skills; integration deepens, expands, links knowledge and skills and fosters creativity; it also helps the student to master the complex curriculum as effectively as possible, deepens the acquisition of knowledge, develops systematic thinking and reveals the possibilities of practical applicability.

The analysis of ways to increase entrepreneurship education efficiency through the subject integration in IB activities revealed that collaboration between teachers should be encouraged during update of study programs, development of methodological materials and common practical tasks, employers and social partners should be involved in the process, real businesses should be visited or business representatives invited to lectures/ lessons and practical situations examined. It is proposed to create a shared virtual environment with other integrated study subjects, which would provide methodological material, integrated tasks, a system of cooperation and assessment tools, allowing flexible management of the integrated study process to improve the quality of learning focused on wider use of knowledge.

Keywords: entrepreneurship, imitation company, integration of study subjects.